

templar la *desferra* / que a poc poc se torna terra», MAguiló (a. 1849, *Ant. Poët.*, 1975, p. 60); «y'ls Pirineus y l'Atlas brancut són una serra, / a espatlles l'un de l'altre, turó sobre turó: / y Abila y Calpe, esberles d'Atlàntida y *desferra*, / de tros en tros hi colcan encara ab confusió», *Atl.* (240); «¿Veus eixa mar qu'abraça de pol a pol la terra? / en altre temps d'alegres Hespèrides fou hort; / encara 'l Teyde gita bocins de sa *desferra*, / tot braholant com monstre que vetlla un camp de mort», *Atl.* (1, 40). Localment popular en accs. secundàries: ribag. *disferra* 'tragèdia, calamitat' (Bonansa, *BDLC* XIII, 296).

Quasi només cat. en les llengües rom., si bé amb alguna prolongació occitana, que tot i ser sobretot 'ferradura vella', també apareix en algun text amb el sentit de «dépouille»; adoptat d'allí per Montaigne amb el sentit català de «défroque, dépouille»: «le roi du Mexique changeait quatre fois par jour d'accoutrements, jamais ne les réitérait, employant sa *déferre* à ses continuelles libéralités» (*Essais* I, cap. 26 fi, vol. I, 287; 20 sense base semàntica en el seu vocabulari, car si bé usa *se déferre*, és només en el sentit de «se démasquer, se déconcerter; s'embarrasser»). *Desferrador*. *Desferradura*. *Desferrament*. *Ferraire*. *Ferri*. *Ferrós*; *ferrosa*. *Ferruginós* [Lab. 1839]. *Ferruginos*. *Aferrinxar*; *aferrinxada*; *aferrinxo*. *Aferrinyar*. Per a *aferrissat*, V. *Jarro*. *Enferrar*. *Enferriar*; *enferris*. *Enferrissar*. *Esferrisar-se*, *-ussar-se*. *Referrar*.

CRP.: *Desferracavalls*. *Ferranclau* ribag. «cualquier trozo de hierro viejo y de tamaño pequeño»: «a casa 30 del farroero yei un puyal de *farranclaus*» (Benasc, Ferraz, 60): sobretot tenint en compte que allí el plural de *-au* < *-atum* és *-ats* (i no pas *-aus*) potser seria FERRAMEN CLAVIS 'ferralla de clau' (alhora cita un *farranchon* «ista olla y feta de *farranchons*).» 35

Ferrocarril [Lab. 1864]; *ferrocarrilaire*; també abreujat en *carriler* (popularment el *carril* per *ferrocarril*). *Ferrovitari*, pres de l'italià, on es diu *ferrovia* per 'ferrocarril'. *Ferro-paret* 'bernat' bal. (*BDLC* XIII, 181). 40

Ferracavalls. *Ferragut*. *Ferratimó*. *Ferrifer*. *Ferrificar*, *-ficació*. *Ferri* (*ferricianur*, etc.). *Ferro*: *ferroalumni*; *ferróniquel*. *Ferrolanc*. *Ferrocaltita*. *Ferro-vell*, amb *ferroveller*, etc. *Aferrapaper*. *Aferrapilla*. *Aferraveles*. 45

1 Però allí mateix i en la mateixa data: «cercles de *ferre*, molls de *ferre* --- forroyll de *ferre*, canalobre de *ferre*, una cresola de *ferre*» (*BABL* VI, 471, 472, i altres encara a la p. 473). La forma *ferre* és general en els inventaris de la Seu d'Urg., de 1400 i 50 1420, *ibid.* (pp. 474 i ss.). — 2 Per a l'ús de *ferro* i *ferre* en altres passatges d'Eiximenis veg. *infra*, nota 9). — 3 Per a la sintaxi de l'article amb *ferro*, que manca ací i en els noms ribagorçans amb *ferri* que cito més avall, i que sobra en el comú *Font del Ferro* i en els passatges que he citat de les *VidesR*, veg. el vol. I de l'edició de les *VidesR*, p. 73. — 4 *-ens* per *-es*, analogic de *fréixens*/*freixes*, *màrgens*/*marges*, i especialment provocat en aquest cas pel duplicat *lleves*/*llévens*, que designa una espècie de 60

'clemàstecs', i per *TRIPEDES* > *trébe(d)es* que sembla ser el mateix, i al costat del qual és natural que, essent masculí, s'hi hagi format *trébens*. És veritat que la influència d'aquests podia suggerir també la *ze* de *férrens*, però foren molt menys naturals aquestes analogies si haguessin hagut d'actuar sobre *ferro(s)* que sobre *ferre(s)*. En tot cas cal apartar del cas de *ferri* (< *ferre*) altres coses que s'hi assemblen més casualment. També a Castellar de N'Hug, camí de Puigllançada, hi ha una deu anomenada a *Fontfèrri*, cosa que ens duria molt més a l'Est, ja en ple dialecte oriental (català central), però ací la manca del nexa *del* (o *de*) entre *font* i el nom del ferro, i la data antiga de la soldadura, junt amb la manca de nexa geogràfic, proven que es deu tractar de FONTEM FERRÈUM adjectiu (o si es vol FONTEM FERREUM amb reducció fonètica del tipus *Nuri, glori*), si bé també es podria pensar en un genitiu FONTEM FERRI. Cosa semblant es pot dir del pall. *palferri* (= *perpal* a Llessui < *ferpal*) que, per la mateixa manca de nexa, no serà *ferri* < FERRUM, sinó PALUM FERREUM o PALUM FERRI. — 5 Ocasionalment podran tenir alguna utilitat per a l'estudi de termes catalans derivats o connextos amb el ferro: S. Henchez, *Guide professionnel, 1e Série: Vocabulaire français-allemand-italien à l'usage des travailleurs de la pierre, du fer et du bois*, Lausanne, 1911; J. E. Prince, *Terminologie des chemins de fer*, en *Bull. du Parler français du Canada*, 1902. — 6 'Va caldre lligar i encadenar aquell mercader'. — 7 En l'original de 1877 de la introducció de l'*Atl.*, 26d. Però bona prova que era poc usual és que el seu autoritzat conseller —segons sembla Balari— li ho corregí en *ferrenys*. Degué ser forma forana i poc coneguda (no l'he sentida mai, en contrast amb *fàrèy*, que m'ha estat sempre familiar i he sentit a tothom i en tots els medis lingüístics), potser poc prestigiosa, car Verdager, que com hem vist havia usat molt *ferreny* a la resta del poema, s'afanyà a acceptar el consell, i va retirar-la. El nom de Lop *Ferrenc* que participà en la conquesta de València, no crec que sigui «llinatge català» (*AlcM*), sinó aragonès. — 8 *Al temps vell*, *Jo. Flo.* 1871, 100. — 9 El revisor de l'ed. de 1888 es pregunta si és derivat de *ferro*, i fins Balari en el *DBal.*, creu necessari citar en suport d'aquesta derivació (al capdavant evident) dos interessants passatges d'Eiximenis: «la terça virtut necessària al ciutadà bo és fortalesa de cor, que li faça cara de *ferre* a estar vigorosament per lo bé e profit de la comunitat», *Regiment*, 54; «deya que per mantenir tota cosa qui sia a lahor e honor de Déu, haja l'om cara de *ferro*, e, ab lo cor axí ferm, que sol Déu sia bastant de levar-l'i --- de son propòsit», *Dones*, 122. No és fins a Bulbena (1905) i Vogel que els diccionaris es decideixen a canviar *farrenyo* en *ferreny*. — 10 GaGirona posa, és veritat, «*ferreny*: lo que té fortalesa i resistència: *home ferreny*, *Maestrat*, *Plana*» (p. 331). No figura, en canvi, en Escrig 1851, ni els altres diccs. val., almenys els vells. De tota manera no té interès que